

Alenka Jensterle Doležal

Podobe ljubezni v poeziji prve slovenske lezbične pesnice Ljudmile Poljanec: »Kdor bol ljubezni dotrpi, – na veke se ne pogubi!«

---

objavljeno v:

Darja Pavlič (ur.): *Slovenska poezija. Obdobja 40*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2021.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-40/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2021.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

PODOBE LJUBEZNI V POEZIJI PRVE SLOVENSKE LEZBIČNE PESNICE LJUDMILE POLJANEC: »KDOR BOL LJUBEZNI DOTRPI, – NA VEKE SE NE POGUBI!«¹

Alenka Jensterle Doležal

Filozofická fakulta, Praga
alenka.dolezalova@ff.cuni.cz

DOI:10.4312/Obdobja.40.69-76

Prispevek se osredotoča na reprezentacijo erotične intime in lezbičnega odnosa v poeziji Ljudmile Poljanec (1874–1948), ki je izdala samo eno zbirko *Poezije* (1906). Uveljavila se je v obdobju moderne v okviru slovenske kulture na periferiji Avstro-Ogrske. Izhajala je iz generacije mladih svetovljanskih pisateljic, zbranih okrog časopisa *Slovenka*. V ciklu *Ob Adriji* in predvsem delu tega *Baronesi Sonji* (1906) je prešla iz realizma v impresionizem in v moderno poetiko. V avtobiografskih pesmih ljubezenski objekt stereotipno idealizira in ga postavlja v kontekst mediteranskega prostora, pozneje doživlja ljubezen kot izvor trpljenja in krščanske krivde.

Ljudmila Poljanec, slovenska poezija, lezbična tematika v literaturi, slovenska moderna

The article focuses on erotic intimacy and the postromantic representation of love in the poetry of Ljudmila Poljanec (1874–1948), the first Slovene lesbian poet, who published her only collection of poetry *Poezije* (Poems) in 1906. The article analyses the representation of homoerotic desire and the thematisation of love in the autobiographic cycles *Ob Adriji* (By the Adriatic) and *Baronesi Sonji* (To the Baroness Sonja), in which she switched from realism to impressionism. I will focus on the idealised picture of a woman in her poems. Later, love became a source of suffering and a reason for Christian guilt.

Ljudmila Poljanec, Slovene poetry, representation of lesbian love in literature, Slovene Moderna

1 Uvod

Prispevek se osredotoča na reprezentacijo ljubezenske intime v poeziji Ljudmile Poljanec (1874–1948), prve slovenske lezbične avtorice. Pesnica se je na prelomu 19. in 20. stoletja uveljavila v slovenskem javnem prostoru.² Slovenska kultura se je tedaj nahajala na periferiji večkulturne Avstro-Ogrske monarhije z dominantnim nemškim jezikom in avstrijsko kulturo, avtorji so poudarjali slovensko identiteto.

1 Poljanec 1908: 398.

2 Začela je v časopisu *Slovenka* pod psevdonimi X, Y, Zagorska in Bogomila. Med letoma 1898 in 1902 je objavljala v literarnem mesečniku *Dom in svet* pod psevdonimoma Posavska in Ljudmila. Od leta 1903 do 1909 je pisala za *Ljubljanski zvon*. Objavljala je tudi v *Slovanu*, *Domačem prijatelju*, *Angelčku* in *Zvončku*.

Med pesnicami tega obdobja sta Ljudmila Poljanec in Vida Jeraj edini uspeli objaviti knjigo (1906 in 1908). *Poezije* Ljudmile Poljanec so izšle leta 1906, v njeni zapuščini pa najdemo tudi ogromno neobjavljenih pesmi.

Obe pesnici lahko uvrstimo med predstavnike moderne,³ ki je slovenski prostor odprla za zahodne literarne pobude in filozofske ideje. Literatura se je s Cankarjevo *Erotiko* in Župančičevo *Čašo opojnosti* začela v znamenju erotičnih pesmi. Avtorji moderne so izražali lastno intimo in tematizirali subjektivna stanja in občutja.

Prvo ohranjeno tematizacijo lezbične ljubezni najdemo pri pesnici Sapfo z otoka Lezbos (630–612 pr. n. št.), ki je opevala lepoto žensk in izražala ljubezen do deklet. Iz njenega opusa se je ohranilo samo nekaj pesniških fragmentov. Na sredini 19. stoletja sta lezbično tematiko v poezijo uvedla Charles Baudelaire (1821–1867) in Théophile Gautier (1811–1872), v francoski poeziji jo je v obdobju *Belle Époque* tematizirala britanska avtorica Renée Vivien (1877–1909). V Parizu na začetku 20. stoletja je bilo lezbištvo celo modna zadeva: znana Gertrude Stein (1874–1946) iz kroga ameriških lezbičnih avtoric je homoerotično izkušnjo izrazila v avantgardnih tekstih. V Angliji je v istem času Amy Lowell (1874–1926) v avtobiografskih pesmih opevala svojo partnerko (Faderman 1981: 395–399). Prav v istem obdobju je Ljudmila Poljanec (1874–1948) zelo previdno, še v tradicionalnih pesemskih vzorcih, tematizirala tovrstno izkušnjo v slovenski poeziji.

2 Kontekst

Pesnice so se v slovenskem prostoru pojavile dokaj pozno in v ustvarjanju niso dosegale ravni moških predstavnikov. Leta 1848 je Fanny Hausmann (1818–1853) objavila prvo pesem, sledili sta ji pisateljici Pavlina Pajk (1854–1901) in Luiza Pesjak (1828–1898). Sentimentalni, negotovi poskusi brez globlje umetniške vrednosti so bili v službi spodbujanja slovenske narodne zavesti.

Pomemben vidik fin-de-sièclovske modernosti v slovenskem prostoru je bil nastop nove generacije avtoric. Prav te so v slovenskem prostoru izoblikovale tip »nove ženske«⁴ – kozmopolitske, nomadske intelektualke z drugačnim odnosom do sebe, drugega in tudi do erotike. Prodor ženskih glasov okoli tržaškega časopisa *Slovenka* je bil – tako kot v drugih delih monarhije – povezan s feminističnim gibanjem in novimi idejami o mestu žensk v družbi in tudi v umetnosti (Verginella 2017: 6–15). Po besedah Agathe Schwartz (2008: 3–20) je bil prelom stoletja eden od najbolj kulturno in literarno zanimivih obdobjev v zgodovini Srednje Evrope. Lilian Faderman tako opozarja, da so se v generaciji mladih intelektualk na prelomu stoletja pogosto oblikovale tesne romantične zveze med ženskami. Nekatere evropske in ameriške feministke niso postale lezbijke samo zaradi erotične želje, ampak tudi zaradi odpora

3 Generacijo moderne razumemo širše: poleg štirih kanonskih avtorjev sem prištevamo tudi nekatere avtorice.

4 Za tip emancipirane intelektualke na prelomu 19. stoletja se je v angleškem in nemškem prostoru uveljavil termin »nova ženska« (angl. *new woman*) (glej Ledger 1997: 9–35).

proti patriarhalni družbi (Faderman 1981: 178–190). Tudi Ljudmila Poljanec je v mladosti gojila romantična prijateljstva z ženskami in o tem pisala v pesmih.⁵

Nenavaden pogum in energijo razkrivajo njeni poskusi, da bi se izobrazila (Koblar 2013), zato je leta 1898 končala učiteljske v Ljubljani. Večino svojega življenja je opravljala poklic učiteljice, tipičen za slovensko pisateljico tistega časa. Želela si je poučevati na liceju, zato se je odpravila na Dunaj, kjer je od leta 1908 do 1911 poslušala predavanja iz slavistike, germanistike in pedagogike (Samide 2018: 221–242).

3 Tematizacija ljubezenske intime

Z opisovanjem ženskega prijateljstva je Ljudmila Poljanec začela na prelomu stoletja v petih sentimentalnih pesmih, ki jih je posvetila prijateljicam. Prvoosebne izpovedi o ljubezni do ženske je objavljala v treh pomembnih časopisih: v *Ljubljanskem zvonu*, *Domu in svetu* in v *Slovenki*. Klasično oblikovane pesmi delujejo kot avtobiografske, stereotipne izpovedi in so napisane v preprostem slogu romantične in realistične tradicije.⁶ Zaznaven je vpliv Simona Jenka in njegovih *Obujenk*, tudi njene podobe ljubezni »vstajajo iz groba«.⁷

Okrog leta 1901 se pojavlja motiv smrti ljubljene osebe in spominov nanjo. Pesmi so napisane v obliki fiktivnega nagovora⁸ in so zasnovane v dveh časovnih perspektivah: v preteklosti izpostavi vzporednico med srečno ljubeznijo in prebujanjem življenja v naravi, v lirski sedanjosti situacijo po smrti ljubljenega bitja.

Leta 1906 je Ljudmila Poljanec objavila svojo edino knjigo, *Poezije*. Razdeljena je na štiri cikle: *Pesmi in romance*, *Intermezzo*, *Ob Adriji* in sonetni cikel *Epilog*. V pisanju niha med realističnim opisom in tradicionalno lirično formo iz 19. stoletja ter novim pristopom impresionistov, ki z vsemi čuti doživljajo zunanji prostor, hkrati pa raziskujejo lastno notranjost in drobne čustvene vzgibe. Filozofska perspektiva spremeni senzibilnost subjekta, pesnica slika izjemne trenutke zaljubljenosti in ljubezni v prostoru in izsekih časa (Jensterle Doležal 2014: 289–293).

Že v prvem ciklu *Pesmi in romance* je osrednja tema ljubezen, predstavljena v neosebni obliki umetne ljudske romance. Epske romance tudi v stilu posnemajo ljudske pesmi s pomanjševalnicami, klišejskimi sintagmami in verzniimi shemami.⁹ Zgodbe ljubezenskega para so umeščene v okvir vaške kulture z motivi vasovanja in zbiranja pod lipo z vsemi vaškimi emblemi venčkov, mirte, rožmarina ... Ljubezen je melanholična, tragična, največkrat brez odziva, v spektru čustev se pojavljata bolečina in strah. To je prostor, kjer »lilije, rože in rožmarin / odeli so beli snegovici« (*Trubadurska*, Poljanec 1906: 16) in kjer »ljubav pade, kakor bilka / pod blestečimi kosami ...« (*Tam v temnem lesu*, Poljanec 1906: 19)

5 V njenem skopem življenjepisu ne najdemo podatkov o romantičnih zvezah s prijateljicami.

6 To so pesmi: *Zvezdi. Prijateljici A. M. E.; Prijateljici; Sestanek na grobu. + Ivanki; Ob dragem grobu. + Josipini; Milotinke. Posvečeno prijateljici A. T. Š.*

7 Teh pesmi kasneje ni uvrstila v antologijo.

8 V njeni avtobiografiji nimamo podatkov o smrti prijateljice.

9 Umetne ljudske romance so v prve pesniške zbirke uvrščali vsi modernisti.

V ciklu *Intermezzo* se pesnica osredinja na klasični ljubezenski dialog med možem in ženo. Tudi tu tematizira nemirno ljubezen, polno hrepenenja in bolečine, lirski subjekt se zavezuje trenutku, hipnim ljubezenskim situacijam kot »melodiji, polni vzdihov« (I, Poljanec 1906: 48). Čutnost in erotiko upodablja z motivi iz narave. Uporablja tipične sintagme in pojme za izražanje intime iz obdobja moderne: *duša, hrepenenje, bolest, neizpolnjenost*: »Pokoj v očeh? – Nemara, / na duši pokoja ni – / v njej diha hrepenenje, / ljubezen v nji drhti.« (VII, Poljanec 1906: 52)

V ciklu *Ob Adriji* je 17 pesmi, ki zaznamujejo njen prehod v moderno doživljanje realnosti. To so tudi prve res osebne pesmi, v katerih pesnica izhaja iz avtobiografskih izkušenj, pesnica se istoveti z lirskim subjektom, vaške podobe zamenjajo podobe mondenega letoviškega mesta.¹⁰ Čustvena razviharjenost in notranji nemir lirskega subjekta označuje »nemir« v prostoru, lirski subjekt je baudelairovski pohajalec, *flâneur*, v eksotičnem obmorskem prostoru. Mondeno mesto Opatija je slikovito označeno z drevoredi, parki, pešpotmi in morskim prostranstvom.¹¹ Morje dobiva metaforične razsežnosti kot označevalec neskončnosti, neomejenosti subjekta. Vizualno podobo ljubezenske situacije (motiv srečanja z ljubljeno osebo) dopolnjujejo svetlobni vtisi in drobni premiki v naravi. V spektru zaznavanja pesnica uporablja številne sinestezije in epitetone. Dinamiko trenutka ponazarjajo glagoli (v naravi vse »trepeče, drhti, se stresa«) in pridevniki. Človekovo delovanje se z glagolsko metaforo preseli v naravo (gl. tudi Marič 2016: 48–57).

Že v prvi pesmi *V Opatiji*¹² začenja s himno lastne notranjosti, orgazmične vzhičenosti nad prostorom v žaru sonca in morja: »Ah to si ti ... Tvoj žar je to? / Ti južno solnce in sijaj ljubó! / le dihajte prsi vonjavi zrak, / Le pij to krasoto, trudno oko!« (Poljanec 1906: 72) Njen glas v imperativu postane ekstatičen hvalospev trenutku: »Poslušajmo pesem divje glasbe, poslušajmo himno narave, oh, ušesa! / Dajte mestu glasove srca. – Nove pesmi bodo izvirale iz vas!« (Poljanec 1906: 72) Lirski subjekt je podobno kot pri drugih predstavnikih moderne bolešno ambivalenten, v dojemanju sveta razcepljen. Tudi tukaj začetno navdušenje in radost prekine s končno disonanco: s spoznanjem hipnosti eksistence: »Nemara sije meni v slovo! / In morskih valov glasen akord? / Nemara le rekviem meni pojó ... / Ah vse je na svetu, ko rose trepet. / In jaz – tak mimogredé samo ...« (Poljanec 1906: 72)

V pesmi *Carmen Silva*¹³ opeva fiktivno srečanje z romunsko kraljico. Pesem lahko razumemo kot hvalospev izjemni ženski in ženskemu pisanju, ki v kronologiji

10 Obmorska Opatija je bila takrat tipično letoviško mesto za avstro-ogrski višji sloj. Pesmi imajo avtobiografski značaj. V pismu neznanemu korespondentu 16. 3. 1904 pesnica piše, da se nahaja v Opatiji: »Opatija je polna tujcev. Življenje prekrasno.« (Zapuščina Ljudmile Poljanec) Tega leta je v *Ljubljanskem zvonu* tudi objavila prve zasnutke cikla *Ob Adriji*: II., III. in IV. pesem (Poljanec 1904: 504)

11 Tematizacija mediteranskega prostora v povezavi z erotično strastjo in subjektovo dionizično vzhičenostjo spominja na Kettejev cikel *Na molu San Carlo* (1900) in tudi na »sončni ditiramb« hrvaškega pesnika Vladimira Nazorja *Cvrčak* (1909).

12 Nekatere pesmi poimenuje po mestih v Opatiji in okolici.

13 Romunska kraljica Elysabeth of Wied (1843–1916), Carmen Sylva, je bila tudi pisateljica, ki je pisala v treh jezikih: angleškem, nemškem in romunskem. Leta 1896 je s svojim možem kraljem Carolom obiskala Opatijo.

pesničinega doživljanja pripravlja naslednje pesmi o ženski: »In na skali / v hireglifih / zlatih se blesti, / spev kraljice Carmen Silve ...« (Poljanec 1906: 78)

V ciklu šestih pesmi *Baronesi Sonji* piše o izkušnji romantične ljubezni do ruske aristokratkinje.¹⁴ Pesmi so bakhantski spev ženski lepoti in himna dionizijske vzhičenosti. Lirski subjekt je omamljen od ljubezni pod sončnim jadranskim obzorjem in se sprehaja med palmami, mirtami, cipresami, aloami, lovorjem in pred podobo neskončnega morja. Lirski subjekt primerja »devo vilinskega stasa, dekle nebeških oči« z boginjo in jo večinoma nagovarja v obliki dialoga jaz – ti. V senzualnem opisu lepe ženske poudarja oči: »Te oči so pile / krasoto nebeških zvezd ... / Noge niso hodile / nikoli po bridkih poteh, / nikoli trnjavih cest.« (I, Poljanec 1906: 79)

V drugi pesmi je v ospredju tip romantične izpovedi v slogu Prešerna in italijanske renesanse. Idealizacija ljubezenskega objekta se v pesemskih fragmentih stopnjuje. Izbor tujke kot ljubezenskega objekta podkrepi strast, a hkrati onemogoči realno uresničitev hrepenenja, ljubezenski objekt postaja *femme fatale* ... Čutnost in erotika se samo sugerirata v motivih iz narave, ljubezenska izpoved naglasi eksotiko prostora. V središču pesmi je motiv poljuba. Pesem se konča s primerjavo oči ljubljene osebe z morjem in obzorjem v obliki dveh vprašanj: »Ali je vanje / ves kras razlilo / to sinje morje, / to jasno nebo?« (II, Poljanec 1906: 80) V četrti kitici se secesijska podoba erotike naznačuje z barvnimi metaforami: »Z zlatimi zvezdami / tam na azurju / se poljublajo tvoje oči.« (IV, Poljanec 1906: 82) Poželenje lirskega subjekta se tu razkrije: »In jaz? Ukradla skrivaj / oči sem tvojih smehljaj, / in za pokoro presladko / nosim ga v duši sedaj.« (IV, Poljanec 1906: 82) V šesti kitici lirski subjekt spet preide v hvalo ljubljene ženske, ljubezensko trpljenje se iz prve osebe previdno skrije v nedoločni zaimek *marsikdo*: »in marsikdo / in marsikje – / v ljubezni za tebe / bije srce.« (VI, Poljanec 1906: 84)

Sledijo pesmi z religiozno tematiko, ljubezen postaja pretekla tragična izkušnja, v lirski subjekt se naselita dvom in občutek krščanske krivde, dialog zamenjata epična pripoved in versko moraliziranje. V pesmi *Magdalena* se lirski subjekt identificira s podobo grešnice Magdalene v cerkvi, ki šele z molitvijo pred Kristusom pridobi svoj notranji mir. Zadnji cikel *Epilog* je decrescendo ljubezenskega glasu v verske pesmi, ki izražajo globoka verska čustva in ljubezen – do Boga.

Negativni odzivi kritikov na prvo in edino pesniško zbirko Ljudmile Poljanec so bili odraz tedanjega pokroviteljskega pogleda na žensko ustvarjalnost. Kritik Tomišek (1906: 506–507) je poudaril njeno strastno emocionalnost: »Zdi se mi, kakor bi gorel v ozadju verzov ogenj, ki ne plapola tolika zunaj, a tem bolj greje v notranjosti. Burno hrepenenje veje iz njih, a ne odurno, ne drastično, ne prekmerno in nebrzdano, ampak prav kakor to pričakujemo od ženske: krepko, pa umerjeno.« Kritik Lampe (1906: 441–442) pa ji je nasprotno očital premajhno moč čustev

¹⁴ Pesmi je posvetila prijateljici baronici Sonji Knoop (Moravec v: Aškerc 1999: 428; Grief 2014: 135; Samide 2018: 237).

v izpovedi. Vidno izpostavljene teme homoerotične ljubezni kritiki niso omenjali,¹⁵ kar si lahko razlagamo z dejstvom, da tudi v katoliški Sloveniji do prve svetovne vojne romantična zveza med dvema ženskama zaradi pomanjkanja informacij še ni bila tabu tema. Lilian Faderman ugotavlja, da so v Evropi fenomen romantičnega ženskega prijateljstva od 16. do 19. stoletja podpirali in idealizirali (ženske so bile razumljene kot bitja brez spolne želje). Prelom s takim pogledom so prinesle nemške teorije na koncu 19. stoletja, ki so začele interpretirati ženske zveze kot erotične, patološke in morbidne.¹⁶ Po prvi svetovni vojni so v luči novih medicinskih in socioloških študij lezbištvo označili za bolezen (Faderman 1981: 239–254).

Med njene zadnje pesmi spada dvodelni cikel *Carigrajske vizije* (1908).¹⁷ Konfrontacija podob orientalnega Vzhoda (Carigrada)¹⁸ in krščanskega Zahoda na ozadju potopisnega opisa se spreminja v alegorično izpoved o ljubezenskem grehu in odpuščanju. Ženska duša zaradi nedovoljene ljubezni šele po smrti doseže končno spravo v bogu in sprejme pokoro.

Podobno kot Vida Jeraj je tudi Ljudmila Poljanec po negativnih kritikah svoje poezije okrog leta 1909 utihnila. Kot ustvarjalka je končala kot »tujka med tujci« (Poljanec 1908: 398) v molku.¹⁹ Še naprej pa je pisala knjige za otroke in mladino ter tudi dramska besedila in se v člankih zavzemala za ženske pravice (Samide 2018: 232–235).

4 Zaključek

Ena prvih slovenskih liričnih pesnic Ljudmila Poljanec je v opisovanju ljubezenske izkušnje izrazila izvirno poetiko intime. Uspeha s pesmimi ni doživela, čeprav jo je takratna literarna avtoriteta Anton Aškerc ocenil kot najbolj nadarjeno lirično pesnico.²⁰ Slovenski literarni zgodovinarji so jo spregledali. Joža Mahnič (1964: 207) ji je namenil en stavek: »pesmi so čustveno in oblikovno docela konvencionalne.« Anton Slodnjak je bil nekoliko bolj prizanesljiv in je opazil originalnost v liričnem izrazu. Po njegovem mnenju je bila celo bolj nadarjena kot Vida Jeraj (Slodnjak 1968: 351). Franc Zadavec je še leta 1999 obsodil lezbično tematiko v njeni poeziji: »cikel baronici Sonji je 'bizaren' [...] palme, ciprese v ciklu *Ob Adriji* pa suho okrasje.« (Zadavec 1999: 110)²¹

15 Aškercčev zapis nas prepriča, da so kljub vsemu slovenski bralci lezbično tematiko opazili: »Sama ljubezen. Celo v žensko ste zaljubljena! Kako je to mogoče?« (Anton Aškerc Ljudmili Poljanec, 5. 10. 1904, Zapuščina Ljudmile Poljanec, Korespondenca)

16 Pomembni sta bili dve knjigi: R. von Krafft-Ebing s knjigo *Psychopatia Sexualis* (1882) in H. Ellis s knjigo *Studies in the Psychology of Sex: Sexual Inversions* (1897).

17 V Istanbul je potovala leta 1904 z impresionističnim slikarjem Ferdom Veselom (1861–1946).

18 Izpostavlja motiv Kristusa, ki se razkriva na cerkveni kupoli Hagie Sofie, spremenjeni v mošejo.

19 Morda je bila homoerotična izkušnja samo ena faza njenega življenja? Moderne teorije odkrivajo, da v vprašanju spolne želje ni nujno kontinuitete (gl. Butler 1999: 23).

20 Anton Aškerc Ljudmili Poljanec, 5. 10. 1904: »Tokrat pa Vam moram odkrito priznati, da ste Vi pravi lirski talent. Med vsemi Slovenkami, ki so tukaj pisale verze, ste vi gotovo najnaprednejši.« (Zapuščina Ljudmile Poljanec)

21 Tatjana Grief (2014: 135) in Nataša Velikonja (2014: 220) sta jo prvi označili za prvo slovensko lezbično pesnico.

Po vrhuncih slovenske ljubezenske poezije v 19. stoletju: Prešernovih romantičnih podobah, Jenkovih tragičnih *Obujenkah* in Kettejevih ljubezenskih sonetih, so se na prelomu stoletja pojavile tudi lirične pesnice. Med njimi z izvirnim glasom in s subverzivno temo izstopa Ljudmila Poljanec, ki je v ljubezenskih pesmih iz Opatije naredila premik iz konvencionalne izpovedi v poezijo moderne. Njene podobe ljubezni so še stereotipno romantične, objekt hrepenenja v eksotičnem tujem prostoru je idealiziran, a njen moderni izraz že kaže na novo senzibilnost negotovega, tesnobnega subjekta kot tudi na fragmentarno doživljanje časoprostora. Recepcijo njenega dela so zaznamovale tri omejitve: bila je ženska iz majhne kulture, ki je ustvarjala v omejenem slovenskem patriarhalnem prostoru v času, ko ženskega ustvarjanja niso jemali resno, kasneje je njene tekste stigmatizirala tudi obsodba lezbične tematike. Kljub izvirni poetiki in avtentičnemu lirskemu izrazu pesnica nima svojega mesta znotraj narodne kulture.

Viri in literatura

- AŠKERC, Anton, 1999: *Zbrano delo 9. Pisma*. Uredil Vlado Novak. Opombe in spremno besedo napisal Dušan Moravec. Ljubljana: DZS.
- BUTLER, Judith, 1999: *Gender Trouble*. London, New York: Routledge.
- FADERMAN, Lilian, 1981: *Surpassing the Love of Men*. New York: Quality Paper Book Club.
- GRIEF, Tatjana, 2014: Življenje brez zasebnosti: teoretska slepota v polju biografskega. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* XLII/ 256. 132–156.
- JENSTERLE DOLEŽAL, Alenka, 2014: *Avtor, tekst, kontekst, komunikacija. Poglavlja iz slovenske moderne*. Maribor, Kansas, Bielsko Biala, Praga: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta (Zora, 103).
- JENSTERLE DOLEŽAL, Alenka, 2018: Imagining the not Imaginable. Slovenian Women Poetry in the Fin-de-Siècle Period and the Beginning of the 20th Century. Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka, Lenka Paučová (ur.): *Česká slavistika*. Brno: Česká asociace slavistů. 21–33.
- KOBLAR, France, 2013: Poljanec, Ljudmila (1874–1948). *Slovenska biografija*. Ljubljana: ZRC SAZU. <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi446882/>
- LAMPE, Evgen (Dr. L. E), 1906: Ljudmila Poljanec: Poezije; Ljubljana. *Dom in svet* XIX/7. 441–442. Na spletu.
- LEDGER, Sally, 1997: *The New Woman. Fiction and Feminism at the Fin-de-siècle*. Manchester, New York: Manchester University Press.
- MAHNIČ, Joža, 1964: *Zgodovina slovenskega slovstva* V. Ljubljana: Slovenska matica.
- MARIČ, Jernej, 2016: *Pesniška ustvarjalnost Ljudmile Poljanec*. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta. Na spletu.
- POLJANEC, Ljudmila, 1899: Zvezdi. Prijateljici A. M. R. *Slovenka* XIII/17. 396.
- POLJANEC, Ljudmila, 1906: *Poezije*. Ljubljana: Schwentner.
- POLJANEC, Ljudmila, 1901a: Prijateljici ... *Dom in svet* XIV/1. 26.
- POLJANEC, Ljudmila, 1901b: Sestanek na grobu. + Ivanki. *Dom in svet* XIV/3. 10.
- POLJANEC, Ljudmila, 1901c: Ob dragem grobu. + Josipini. *Dom in svet* XIV/6. 356.
- POLJANEC, Ljudmila, 1901č: Milotinke. Posvečene prijateljici A. T. Š. *Ljubljanski zvon* IV/8. 481.
- POLJANEC, Ljudmila, 1904: Sonji. V opatijskem parku. *Ljubljanski zvon* XXIV/9. 540.
- POLJANEC, Ljudmila, 1908: Carigrajske vizije. *Ljubljanski zvon* XXVIII/2. 102–104, 396–398.
- SAFRAN, Živana, 2004: Beseda o Ljudmili Poljanec. Ljudmila Poljanec - Nataša: *Poezije*. Radenci: Občina. 100–107.

- SAMIDE, Irena, 2018: Ljudmila Poljanec (1874–1948), leidenschaftliche Dichterin und engagierte Lehrerin. Petra Kramberger, Irena Samide, Tanja Žigon (ur.): *Frauen, die studieren, sind gefährlich. Ausgewählte Porträts slowenischer Frauen der Intelligenz*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 221–242. Na spletu.
- SCHWARTZ, Agatha, 2008: *Shifting Voices. Feminist Thought and Women's Writing in Fin-de-Siècle Austria and Hungary*. Montreal: McGill-Queen's UP.
- SLODNJAK, Anton, 1968: *Slovensko slovstvo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- TOMINŠEK, Josip, 1906: Ljudmila Poljanec (Nataša). *Ljubljanski zvon* XXVI/8. 505–507. Na spletu.
- VELIKONJA, Nataša, 2014: »Vesela, priletna, samoživeča gospa z gradu Rauhenstein«: elementi romantičnega prijateljstva v delih Pavline Pajk. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* XLII/256. 218–231.
- VERGINELLA, Marta, 2017: *Slovenka: prvi ženski časopis (1897–1902)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- ZADRAVEC, Franc, 1999: *Slovenska književnost II*. Ljubljana: DZS.
- Zapuščina Ljudmile Poljanec. Univerzitetna knjižnica v Mariboru, Ms 210, 239.

Delo je podprlo Hrvaško ministrstvo za znanost pod številko IP-2018-01-3732.